POLIISI
KAAKKOIS-SUOMI

2020

YHTEISET TOIMINTAMALLIT KAAKKOIS-SUOMEN KOULUISSA TAPAHTUVIEN RIKOSTEN TAI RIKOLLISTEN TEKOJEN VARALLE

SAARINEN JARNO
KOMISARIO

KAAKKOIS-SUOMEN POLIISILAITOS
Vuorikatu 1, PL 113, 45101 Kouvola

Sisällys

1. Perustaa toimintamallien yhtenäistämiselle 3
2. Yleisimpiä oppilaitoksissa ja kouluajalla tapahtuvia rikoksia/rikollisia tekoja 4
2.1. Virkamiehen väkivaltainen vastustaminen (rikoslaki 16:1) 4
2.2. Väkivaltakuvauksen levittäminen (rikoslaki 17:17) 5
2.3. Pahoinpitely (rikoslaki 21:5) 6
2.4. Lievä pahoinpitely (rikoslaki 21:7) 6
2.5. Viestintärauhan rikkominen (rikoslaki 24:1a) 7
2.6. Salakuuntelu (rikoslaki 24:5) 7
2.7. Salakatselu (rikoslaki 24:6) 8
2.8. Yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen (rikoslaki 24:8) 9
2.9. Kunnianloukkaus (rikoslaki 24:9) 10
2.10. Laiton uhkaus (rikoslaki 25:7) 12
2.11. Vainoaminen (rikoslaki 25:7a) 13
2.12. Varkaus (rikoslaki 28:1) 14
2.13. Näpistys (rikoslaki 28:3) 15
2.14. Vahingonteko (rikoslaki 35:1) 15
2.15. Viestintäsalaisuuden loukkaus (rikoslaki 38:3) 16
2.16. Tietomurto (rikoslaki 38:8) 17
2.17. Identiteettivarkaus (rikoslaki 38:9a) 18
3. Koulun omat toimenpiteet 19
4. Perusopetuksen puuttumiskeinot 22
5. Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen EET-ryhmän yhteystiedot 24

1. Perustaa toimintamallien yhtenäistämiselle

Rehtorit ja opettajat ovat olleet oman käsitykseni mukaan hieman hämmentyneitä siitä, mikä on heidän vastuunsa ja toisaalta, mikä on poliisin vastuu, kun koulussa tapahtuu rikos tai rikollinen teko. Näiden kahden termin välinen ero on se, että rikokseen voi syyllistyä vain 15 vuotta täyttänyt henkilö. Rikollisesta teosta puhutaan silloin, kun tekoon, joka ylittää rikoksen tunnusmerkistön, syyllistyy alle 15-vuotias henkilö. Joka tapauksessa hämmennystä on ollut, ja tämän ohjeistuksen tavoite on antaa lisäopastusta oppilaitosten henkilökunnalle näissä osittain vaikeissakin asioissa.

Etelä-Karjalassa Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen ylikonstaapeli Matti Hirvonen on antanut toimintaohjeita kouluille vastaavanlaisiin asioihin liittyen. Hirvosen ohjeistus on ollut varsin hyvä alku asioiden kehittymiselle, mutta tämän uuden ohjeistuksen tarkoitus on saattaa samat käytänteet myös Kymenlaaksoon, joskin tulokulmaa hieman muuttaen. Myös poliisin kohdentamat resurssit ovat vaikuttaneet tähän, eli koska poliisilla on nyt mahdollisuus puhuttaa alle 15-vuotiaat rikollisen teon tehneet henkilöt, sekä neuvoa kouluja paremmin kuin ennen heidän kohtaamissaan ongelmissa, on ohjeistustakin syytä päivittää.

On selvää, että poliisin ei tule puuttua kaikkiin mahdollisiin tapahtumiin, joita kouluissa tapahtuu, vaan edelleen koulujen on hyvä itse miettiä, missä tapauksissa yhteydenotto poliisiin on tarpeen. Korostan tätä tarvetta, sillä poliisia ei aivan jokaisessa tapauksessa kiistojen ratkaisussa tarvita. Ja nyt, kun Kaakkois-Suomen poliisilaitoksella toimii kattavasti ennalta estävän toiminnan ryhmä, voi epäselvissä tilanteissa aina kysyä neuvoa. Tämä onkin koko toimintamallini kulmakivi, että yhteydenpito oppilaitosten ja poliisin EET-ryhmän välillä olisi mahdollisimman sujuvaa ja vaivatonta. Yhteydenpito on siksikin ensiarvoisen tärkeää, että jokainen tapaus on aina omanlaisensa, jolloin tietynlaisten rautalankamallien rakentaminen on oikeastaan vain rajoittavaa, ja johtaa lopulta sellaiseen lopputulokseen, joka ei ole kenenkään eduksi.

On myös erittäin tärkeää, että oppilaitoksissa ymmärretään, että mikäli teko on akuutti ja siinä määrin vakava, että poliisin on syytä puuttua tekoon välittömästi, on siinä tapauksessa aina soitettava hätäkeskukseen (112).

2. Yleisimpiä oppilaitoksissa ja kouluajalla tapahtuvia rikoksia/rikollisia tekoja

Olen listannut tähän yleisimpiä kouluissa tapahtuvia tai kouluajalle ajoittuvia rikosnimikkeitä. Olen kirjannut lakitekstin sellaisenaan, jonka jälkeen olen selventänyt, mitä sillä tarkoitetaan ja miten se saattaa oppilaitoksissa ilmentyä. Olen myös kirjannut toimintamalleja, miten asiaa voidaan hoitaa. Korostan vielä sitä, että mikäli teko on akuutti, esimerkiksi pahoinpitely, jossa vammat eivät ole vähäisiä, on tällöin syytä soittaa hätäkeskukseen. Yleisen kouluturvallisuuden vuoksi on huomioitava, että mikäli oppilas tuo kouluun ampuma-aseen, teräaseen, nyrkkiraudan tms. toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen, on siitäkin välittömästi ilmoitettava hätäkeskukseen.

2.1. Virkamiehen väkivaltainen vastustaminen (rikoslaki 16:1)

Joka

1) käyttää tai uhkaa käyttää väkivaltaa pakottaakseen virkamiehen tekemään tai jättämään tekemättä julkisen vallan käyttöä sisältävän virkatoimen,

2) muuten käyttää tai uhkaa käyttää väkivaltaa sellaisen virkatoimen johdosta sitä suorittavaa virkamiestä vastaan tai

3) käyttää väkivaltaa virkamiestä tai häneen 15 luvun 10 §:n 2 momentissa tarkoitetussa suhteessa olevaa henkilöä vastaan kostaakseen sellaisen virkatoimen,

on tuomittava virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta tuomitaan myös se, joka menettelee 1 momentissa mainitulla tavalla sitä kohtaan, joka virkamiehen pyynnöstä tai suostumuksella avustaa virkamiestä julkisen vallan käyttöä sisältävässä virkatoimessa.

Tässä on hyvä muistaa se asia, että jos vaikkapa luokasta poiston yhteydessä oppilas käyttää väkivaltaa opettajaa kohtaan, tai uhkaa käyttää väkivaltaa siten, että uhkaus on toteuttamiskelpoinen, täyttyy tämän rikosnimikkeen tunnusmerkistö. Huomioitavaa on, että teon on oltava tahallinen, ja toisaalta motiivin on oltava virkatoimen estäminen tai sellaisen kostaminen. Pelkästään siis se ei vielä ole virkamiehen väkivaltaista vastustamista, että opettajan olemus ärsyttää oppilasta, ja sen vuoksi tämä esimerkiksi esittää uhkauksen väkivallasta. Tällaisessa tapauksessa kyse on normaalista laittomasta uhkauksesta. Virkamiehen väkivaltainen vastustaminen on virallisen syytteen alainen rikos.

Rikoslain 16 luvun 2 ja 3 pykälät sisältävät tästä lievemmät nimikkeet (virkamiehen vastustaminen ja haitanteko virkamiehelle), jotka nekin soveltuvat koulumaailmaan, ja niissä toimintatapa on hyvin samankaltainen kuin virkamiehen väkivaltaisessa vastustamisessa.

Toimenpiteet:

- Teon välitön keskeyttäminen (mikäli oma työturvallisuus ei vaarannu)
- Harkinnan mukaan ilmoitus hätäkeskuksen kautta poliisille tai sitten jälkikäteen rikosilmoitus poliisille
- Ilmoitus tekijän huoltajille
- Koulun omat kurinpidolliset toimet
- Mahdolliset jatkotoimet sekä ennaltaehkäisy poliisin EET-ryhmän ja/tai muiden viranomaisten kanssa

2.2. Väkivaltakuvauksen levittäminen (rikoslaki 17:17)

Joka pitää kaupan tai vuokrattavana tai levittää tai muulla tavoin tarjoaa tai pitää saatavilla taikka siinä tarkoituksessa valmistaa tai tuo maahan elokuvia tai muita kuvaohjelmia taikka sellaisia sisältäviä tallenteita tai tiedostoja, joissa esitetään raakaa väkivaltaa, on tuomittava väkivaltakuvauksenlevittämisestä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta, jos väkivallan esittämistä on elokuvan tai muun kuvaohjelman tai tallenteen tai tiedoston tiedonvälitystä palvelevan luonteen taikka ilmeisen taiteellisen arvon vuoksi pidettävä perusteltuna.

Tällainen teko voi helposti tapahtua osin tietämättömyydestä johtuen, koska netti on pullollaan tällaisia videoita, ja niitä jaetaan kohtuullisen runsaasti. Oleellista on, ettei kyseinen video/levitettävä materiaali ole ilmeisestikään kaupalliseen tarkoitukseen tehty, fiktiivinen kuvaus, vaan autenttinen ja todellinen tapahtuma.

Toimenpiteet:

- Yhteydenotto poliisin EET-ryhmään ja pohdinta jatkotoimista
- Ilmoitus tekijän/tekijöiden huoltajille
- Koulun omat kurinpitotoimet (mikäli tapahtuu kouluajalla)
- Mahdolliset jatkotoimet sekä ennaltaehkäisy poliisin EET-ryhmän ja/tai muiden viranomaisten kanssa

2.3. Pahoinpitely (rikoslaki 21:5)

Joka tekee toiselle ruumiillista väkivaltaa taikka tällaista väkivaltaa tekemättä vahingoittaa toisen terveyttä, aiheuttaa toiselle kipua tai saattaa toisen tiedottomaan tai muuhun vastaavaan tilaan, on tuomittava pahoinpitelystä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

Tällainen teko on kyseessä, kun joku henkilö esimerkiksi lyö tai potkaisee toista siten, että siitä tulee jonkinlainen vamma/sairaus sekä seurauksena on vähäistä suurempi kipu. Tämä teko voi täyttyä myös tönäisemällä, mikäli uhri kaatuessaan loukkaa itseään. Loukatun suostumus poistaa pahoinpitelyn tunnusmerkistön täyttävän teon rangaistavuuden, jolloin esimerkiksi tietyt urheilulajit eivät sellaisenaan voi täyttää pahoinpitelyn tunnusmerkistöä, mikäli teko kuuluu lajiin. Myös pitkään jatkunut henkinen väkivalta voidaan tulkita perusmuotoisena pahoinpitelynä. Pahoinpitelyn on oltava tahallista. Mikäli toisen terveyttä vahingoittava teko ei ole tahallinen, ei se ole pahoinpitely, vaan vammantuottamus. Pahoinpitely on virallisen syytteen alainen rikos.

Toimenpiteet:

- Teon välitön keskeyttäminen (mikäli oma työturvallisuus ei vaarannu)
- Harkinnan mukaan ilmoitus hätäkeskuksen kautta poliisille tai sitten jälkikäteen rikosilmoitus poliisille
- Ilmoitus kaikkien osapuolten huoltajille
- Koulun omat kurinpidolliset toimet
- Mahdolliset jatkotoimet sekä ennaltaehkäisy poliisin EET-ryhmän ja/tai muiden viranomaisten kanssa

2.4. Lievä pahoinpitely (rikoslaki 21:7)

Jos pahoinpitely, huomioon ottaen väkivallan, ruumiillisen koskemattomuuden loukkauksen tai terveyden vahingoittamisen vähäisyys taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentekijä on tuomittava lievästä pahoinpitelystä sakkoon.

Tämä on kuin pahoinpitely, mutta seuraukset ja teon tarkoitus ovat selkeästi lievemmät. Teosta ei aiheudu uhrille vammoja, korkeintaan jonkinlainen naarmu tai muu pieni jälki. Myös teosta aiheutunut kipu on vähäistä. Lievä pahoinpitely on asianomistajarikos.

Toimenpiteet:

- Teon välitön keskeyttäminen (mikäli oma työturvallisuus ei vaarannu)
- Ilmoitus kaikkien osapuolten huoltajille
- Koulun omat kurinpitotoimet
- Yhteydenotto poliisin EET-ryhmään ja pohdinta jatkotoimista
- Mahdolliset jatkotoimet sekä ennaltaehkäisy poliisin EET-ryhmän ja/tai muiden viranomaisten kanssa

2.5. Viestintärauhan rikkominen (rikoslaki 24:1a)

Joka häirintätarkoituksessa toistuvasti lähettää viestejä tai soittaa toiselle siten, että teko on omiaan aiheuttamaan tälle huomattavaa häiriötä tai haittaa, on tuomittava viestintärauhan rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Tällainen teko harvoin tapahtuu kouluaikana, mutta usein tällainen liittyy kiusaamistapauksiin, jossa sekä tekijä että uhri ovat samalta luokalta tai samasta koulusta. Viestien määrän on oltava joko kymmeniä viestejä lyhyessä ajassa, kuten vuorokaudessa, tai sitten hieman vähäisempi määrä, mutta jatkuvana, pitkällä aikavälillä. Oleellista on, että viestin määrä on häiritsevä. Määrä on tulkinnanvarainen joka tapauksessa. Tämän ohella nimikkeenä usein on kuitenkin myös kunnianloukkaus tai laiton uhkaus, sillä erittäin harvoin viestit ovat vain häiritseviä, mutta niissä ei muutoin täyty mikään rikosnimike. Viestintärauhan rikkominen on asianomistajarikos.

Toimenpiteet:

- Ilmoitus kaikkien osapuolten huoltajille
- Koulun omat kurinpitotoimet (mikäli tapahtuu kouluajalla)
- Uhrin vanhempien kanssa keskustelu jatkotoimista (esimerkiksi halukkuus tehdä asiasta rikosilmoitus)
- Tarvittaessa yhteydenotto poliisin EET-ryhmään ja pohdinta jatkotoimista (esimerkiksi jos vaikuttaa, että uhrin vanhemmat eivät ymmärrä tilanteen vakavuutta)
- Mahdolliset jatkotoimet sekä ennaltaehkäisy poliisin EET-ryhmän ja/tai muiden viranomaisten kanssa

2.6. Salakuuntelu (rikoslaki 24:5)

Joka oikeudettomasti teknisellä laitteella kuuntelee tai tallentaa

1) keskustelua, puhetta tai yksityiselämästä aiheutuvaa muuta ääntä, jota ei ole tarkoitettu hänen tietoonsa ja joka tapahtuu tai syntyy kotirauhan suojaamassa paikassa, taikka

2) muualla kuin kotirauhan suojaamassa paikassa salaa puhetta, jota ei ole tarkoitettu hänen eikä muunkaan ulkopuolisen tietoon, sellaisissa olosuhteissa, joissa puhujalla ei ole syytä olettaa ulkopuolisen kuulevan hänen puhettaan,

on tuomittava salakuuntelusta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

Oppilaitoksissa tämä rikosnimike täyttyy esimerkiksi siten, että ne henkilöt, jotka keskustelevat koulun alueella (sisä- tai ulkotiloissa) keskenään jostain asiasta, eivät tiedä, että joku tuohon keskusteluun kuulumaton henkilö kuuntelee tai tallentaa teknisellä laitteella heidän puhettaan. Oleellista on siis se, että kuuntelija tekee sen teknisellä laitteella, eikä puhetta ole tarkoitettu hänen kuultavaksi. Luonnollisesti se edellyttää sitä, että asiaa ei esimerkiksi huudeta, koska ihmisen on ymmärrettävä, että tietyn tasoinen ääni kuuluu muuallekin kuin aivan lähipiiriin. Salakuuntelu on asianomistajarikos.

Toimenpiteet:

- Ilmoitus kaikkien osapuolten huoltajille
- Koulun omat kurinpitotoimet (mikäli tapahtuu kouluajalla)
- Uhrin vanhempien kanssa keskustelu jatkotoimista (esimerkiksi halukkuus tehdä asiasta rikosilmoitus)
- Tarvittaessa yhteydenotto poliisin EET-ryhmään ja pohdinta jatkotoimista (esimerkiksi jos vaikuttaa, että uhrin vanhemmat eivät ymmärrä tilanteen vakavuutta)
- Mahdolliset jatkotoimet sekä ennaltaehkäisy poliisin EET-ryhmän ja/tai muiden viranomaisten kanssa

2.7. Salakatselu (rikoslaki 24:6)

Joka oikeudettomasti teknisellä laitteella katselee tai kuvaa

1) kotirauhan suojaamassa paikassa taikka käymälässä, pukeutumistilassa tai muussa vastaavassa paikassa oleskelevaa henkilöä taikka

2) yleisöltä suljetussa 3 §:ssä tarkoitetussa rakennuksessa, huoneistossa tai aidatulla piha-alueella oleskelevaa henkilöä tämän yksityisyyttä loukaten,

on tuomittava salakatselusta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

Oppilaitoksissa tämä rikosnimike täyttyy esimerkiksi siten, että jotain henkilöä/henkilöitä kuvataan pukuhuoneessa, wc:ssä tai muussa näihin rinnastettavassa paikassa. Sekin on hyvä muistaa, että kuvaaminen itsessään, vaikkei kuvattava tästä olisikaan tietoinen, ole siis salakatselua lain tarkoittamassa merkityksessä, mutta toki tällaisessa tilanteessa joku muu rikosnimike saattaa tulla kyseeseen, mikäli tietyt ehdot täyttyvät. Salakatselu on asianomistajarikos.

Toimenpiteet:

- Teon välitön keskeyttäminen (mikäli oma työturvallisuus ei vaarannu)
- Ilmoitus kaikkien osapuolten huoltajille
- Koulun omat kurinpitotoimet (mikäli tapahtuu kouluajalla)
- Uhrin vanhempien kanssa keskustelu jatkotoimista (esimerkiksi halukkuus tehdä asiasta rikosilmoitus)
- Tarvittaessa yhteydenotto poliisin EET-ryhmään ja pohdinta jatkotoimista (esimerkiksi jos vaikuttaa, että uhrin vanhemmat eivät ymmärrä tilanteen vakavuutta)
- Mahdolliset jatkotoimet sekä ennaltaehkäisy poliisin EET-ryhmän ja/tai muiden viranomaisten kanssa

2.8. Yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen (rikoslaki 24:8)

Joka oikeudettomasti

1) joukkotiedotusvälinettä käyttämällä tai

2) muuten toimittamalla lukuisten ihmisten saataville

esittää toisen yksityiselämästä tiedon, vihjauksen tai kuvan siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa, on tuomittava yksityiselämää loukkaavasta tiedon levittämisestä sakkoon.

Yksityiselämää loukkaavana tiedon levittämisenä ei pidetä sellaisen yksityiselämää koskevan tiedon, vihjauksen tai kuvan esittämistä politiikassa, elinkeinoelämässä tai julkisessa virassa tai tehtävässä taikka näihin rinnastettavassa tehtävässä toimivasta, joka voi vaikuttaa tämän toiminnan arviointiin mainitussa tehtävässä, jos esittäminen on tarpeen yhteiskunnallisesti merkittävän asian käsittelemiseksi.

Yksityiselämää loukkaavana tiedon levittämisenä ei myöskään pidetä yleiseltä kannalta merkittävän asian käsittelemiseksi esitettyä ilmaisua, jos sen esittäminen, huomioon ottaen sen sisältö, toisten oikeudet ja muut olosuhteet, ei selvästi ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä.

Oppilaitoksissa ja koulumaailmassa tämä ilmenee lähinnä siten, että tähän rikosnimikkeeseen liittyvä viiteryhmä tulee koulumaailmasta. Itse rikos tapahtuu lähinnä vapaa-ajalla, ja alustana on lähes aina jokin sosiaalisen median palvelu. Oleellista on, että tekoa levitetään lukuisten ihmisten saatavilla, joka tarkoittaa sitä, että esimerkiksi luokan oman Whatsapp-ryhmän keskuudessa levitettyä tietoa ei voida pitää tähän pykälään soveltuvana, koska levikki on käytännössä liian pieni. Toki näissä tapauksissa voi tulla kyseeseen jokin muu rikos, kuten seuraavaksi listalla oleva kunnianloukkaus. Mikä määrä on sitten tuo "lukuisat ihmiset", sitä ei lainsäätäjä ole määritellyt, mutta joka tapauksessa se on mieluumminkin lähempänä sataa ihmistä kuin viittäkymmentä.

Yleisimmin tämä teko on jonkinlainen tosiseikka, joka julkaistaan sosiaalisessa mediassa. Se voi olla kuva tai muu arkaluontoinen tieto, joka liittyy kyseisen henkilön terveydentilaan, perhe-elämään, sukupuoliseen suuntautumiseen tai muuhun vastaavan, ja on omiaan aiheuttamaan kärsimystä loukatulle. Yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen on asianomistajarikos.

Toimenpiteet:

- Ilmoitus kaikkien osapuolten huoltajille
- Koulun omat kurinpitotoimet (mikäli tapahtuu kouluajalla)
- Uhrin vanhempien kanssa keskustelu jatkotoimista (esimerkiksi halukkuus tehdä asiasta rikosilmoitus)
- Tarvittaessa yhteydenotto poliisin EET-ryhmään ja pohdinta jatkotoimista (esimerkiksi jos vaikuttaa, että uhrin vanhemmat eivät ymmärrä tilanteen vakavuutta)
- Mahdolliset jatkotoimet sekä ennaltaehkäisy poliisin EET-ryhmän ja/tai muiden viranomaisten kanssa

2.9. Kunnianloukkaus (rikoslaki 24:9)

Joka

1) esittää toisesta valheellisen tiedon tai vihjauksen siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa, taikka

2) muuten kuin 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla halventaa toista,

on tuomittava kunnianloukkauksesta sakkoon.

Kunnianloukkauksesta tuomitaan myös se, joka esittää kuolleesta henkilöstä valheellisen tiedon tai vihjauksen siten, että teko on omiaan aiheuttamaan kärsimystä ihmiselle, jolle vainaja oli erityisen läheinen.

Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuna kunnianloukkauksena ei pidetä arvostelua, joka kohdistuu toisen menettelyyn politiikassa, elinkeinoelämässä, julkisessa virassa tai tehtävässä, tieteessä, taiteessa taikka näihin rinnastettavassa julkisessa toiminnassa ja joka ei selvästi ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä.

Kunnianloukkauksena ei myöskään pidetä yleiseltä kannalta merkittävän asian käsittelemiseksi esitettyä ilmaisua, jos sen esittäminen, huomioon ottaen sen sisältö, toisten oikeudet ja muut olosuhteet, ei selvästi ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä.

Kunnianloukkauksen teonkuvaus on melko selkeä itsessään, mutta muutama huomio ja tarkennus on kuitenkin hyvä tehdä. Loukkauksen kohteen tulee olla yksilöitävissä ja tunnistettavissa. Periaatteessa riittää, että henkilö itse tietää, että hänestä puhutaan, ja hän pystyy sen myös osoittamaan. Kunnianloukkaus edellyttää tahallisuutta. Valheellisen tiedon levittämisen kohdalla on toisaalta niin, että mikäli henkilöllä on vahvoja perusteita tai todennäköisiä syitä pitää totena esittämäänsä väitettä, ei kyseessä tällöin ole kunnianloukkaus.

Kunnianloukkauksena ei myöskään pidetä sellaista tilannetta, jossa esimerkiksi solvauksen kohteeksi joutunut on itse aloittanut tilanteen provosoimalla toista vahvasti. Samoin, jos vastaa solvaukseen solvauksella, ei tuota ensimmäistäkään solvausta näin ollen pidetä kunnianloukkauksena.

Koulumaailmassa näitä tekoja on erittäin paljon. Kyseessä on asianomistajarikos, joten näissä tapauksissa rikosilmoituksen teko kannattaa jättää asianomistajan tehtäväksi. Koulu voi näihin puuttua aluksi itse, ja mikäli toiminta ei lopu, on syytä informoida vanhempia sekä tarvittaessa myös ottaa yhteys poliisin EET-ryhmään.

Toimenpiteet:

- Koulun omat kurinpitotoimet (mikäli tapahtuu kouluajalla)
- Ilmoitus kaikkien osapuolten huoltajille
- Uhrin vanhempien kanssa keskustelu jatkotoimista (esimerkiksi halukkuus tehdä asiasta rikosilmoitus)

- Tarvittaessa yhteydenotto poliisin EET-ryhmään ja pohdinta jatkotoimista (esimerkiksi jos vaikuttaa, että uhrin vanhemmat eivät ymmärrä tilanteen vakavuutta)
- Mahdolliset jatkotoimet sekä ennaltaehkäisy poliisin EET-ryhmän ja/tai muiden viranomaisten kanssa

2.10. Laiton uhkaus (rikoslaki 25:7)

Joka nostaa aseen toista vastaan tai muulla tavoin uhkaa toista rikoksella sellaisissa olosuhteissa, että uhatulla on perusteltu syy omasta tai toisen puolesta pelätä henkilökohtaisen turvallisuuden tai omaisuuden olevan vakavassa vaarassa, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, laittomasta uhkauksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Pykälä itsessään on hyvin selkeä, eli rangaistavaa on vain sellainen rikoksella uhkaaminen, joka kohdistuu joko henkilökohtaiseen turvallisuuteen tai omaisuuteen. On hyvä muistaa, ettei sen rikoksen, jolla uhataan, tarvitse välttämättä kohdistua juuri kyseiseen henkilöön, vaan jos uhkaus kohdistuu läheiseen ihmiseen (esim. puoliso tai perheenjäsen), teko täyttyy silloinkin. Sen sijaan jos uhkaus kohdistuu täysin ulkopuoliseen henkilöön, ei tunnusmerkistö täyty. Uhkauksen tulee myös olla toteuttamiskelpoinen. Uhkausten osalta tunnusmerkistön täyttymiseen vaikuttaa myös se, miten vakavalla rikoksella uhataan, eli jos uhataan äärimmäisellä rikoksella, kuten henkeen kohdistuvalla teolla, ei sen tarvitse olla erityisen toteuttamiskelpoinen. Sen sijaan, jos uhkaus kohdistuu vähäiseen omaisuuteen, tulee teon toteutumisen todennäköisyyden olla huomattavasti korkeampi kuin henkeen ja terveyteen kohdistuvassa uhkauksessa.

Koulumaailmassa uhkauksia on aika paljonkin, kun "käydään kierroksilla", ja usein nämä ovat hyvin yksinkertaisia sekä selkeitäkin tapauksia. Nettiympäristössä voi sitten tulla kyseeseen näitä tapauksia, jossa uhkaus on jo lähtökohtaisesti epätodennäköinen, jolloin tunnusmerkistön täyttymisen määrittää uhkauksen vakavuus. Esimerkiksi jos uhataan tappaa joku henkilö, ei tarvitse miettiä, tietääkö uhkaaja, missä uhattu asuu, mutta jos vastaavasti uhataan rikkoa uhatun vähäarvoinen polkupyörä, on erityisen merkittävää, tietääkö uhkaaja, miten hän pääsee käsiksi tähän uhatun polkupyörään.

Laiton uhkaus on asianomistajarikos, joten näissä tapauksissa rikosilmoituksen teko kannattaa jättää asianomistajan tehtäväksi. Koulu voi näihin puuttua aluksi itse, ja mikäli toiminta ei lopu, on syytä informoida vanhempia sekä tarvittaessa myös ottaa yhteys poliisin EET-ryhmään.

Toimenpiteet:

- Koulun omat kurinpitotoimet (mikäli tapahtuu kouluajalla)
- Ilmoitus kaikkien osapuolten huoltajille
- Uhrin vanhempien kanssa keskustelu jatkotoimista (esimerkiksi halukkuus tehdä asiasta rikosilmoitus)
- Tarvittaessa yhteydenotto poliisin EET-ryhmään ja pohdinta jatkotoimista (esimerkiksi jos vaikuttaa, että uhrin vanhemmat eivät ymmärrä tilanteen vakavuutta)

2.11. Vainoaminen (rikoslaki 25:7a)

Joka toistuvasti uhkaa, seuraa, tarkkailee, ottaa yhteyttä tai muuten näihin rinnastettavalla tavalla oikeudettomasti vainoaa toista siten, että se on omiaan aiheuttamaan vainotussa pelkoa tai ahdistusta, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä yhtä ankaraa tai ankarampaa rangaistusta, vainoamisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Tunnusmerkistö koostuu tekotapoja kuvaavista tunnusmerkeistä (uhkailu, seuraaminen, tarkkailu ja yhteydenotot), oikeudettomuusedellytyksestä ja niin kutsutusta abstraktia vaaraa koskevasta edellytyksestä. Uhkaamisen osalta on hyvä huomioida, ettei tässä yhteydessä puhuta RL 25:7 pykälän mukaisesta laittomasta uhkauksesta, vaan uhkauksesta yleensä, joka on omiaan aiheuttamaan pelkoa uhatussa. Toisin sanoen, uhkaus voi olla asteeltaan lievempi kuin rikoslain mukainen laiton uhkaus.

Seuraaminen tarkoittaa fyysistä seuraamista, ja tunnusmerkistön täyttymiseen ei vaadita sitä, että tekijä pyrkisi kommunikoimaan uhrin kanssa. Erityistä seuraamisetäisyyttäkään ei lainsäätäjä ole määrännyt. Seurattavan ei myöskään tarvitse olla tietoinen, että häntä seurataan, vaan seuraaminen itsessään riittää.

Tarkkailemisessa olennaista on itse tarkkailu, eikä se, missä tarkkailija tai tarkkailtava on. Myöskään se, miten tarkkailu suoritetaan (apuvälineet vs. aistinvarainen tarkkailu) ei ole olennaista.

Yhteydenotto voi ilmentyä kolmella tapaa, eli menemällä kohteen luokse, soittamalla tai lähettämällä viestejä. Yhteydenotto voi toteutua vaikka soittopyynnöllä tai muulla yhteydenottopyynnöllä, vaikkei tähän pyyntöön vastattaisikaan. Yhteydenottona voidaan pitää myös julkisella keskustelupalstalla jätettyä viestiä tai esimerkiksi kohteelle lähetettyä kukkien tai lahjan lähettämistä.

Vainoamisen toteutuminen ei erityisesti vaadi sitä, että uhri kieltää tekijää ottamasta yhteyttä, koska joskus pelko voi estää tällaisen kiellon esittämisen. Vainoamisessa on

olennaista se, ettei kyse ole yksittäisestä tapahtumasta, vaan osateoista muodostuva henkilön elämänlaatua vakavasti häiritsevä tila, joka voi muodostua erittäin pelottavaksi tai ahdistavaksi ja hänen elämäänsä hallitsevaksi. Vainoamistunnusmerkistön toteutumisen kannalta merkitystä on sillä, kuinka monta osatekoa on ja mikä on niiden ajallinen suhde toisiinsa. Osatekojen ei myöskään tarvitse olla saman tekotapatunnusmerkin toteuttavia.

Vainoamisen osatekojen täytyy muodostaa yhtenäinen kokonaisuus, ja osatekojen tulee perustua yhtenäiseen motivaatiotaustaan. Tunnusmerkistössä asetetaan myös edellytys siitä, että teot ovat omiaan aiheuttamaan vainotussa pelkoa tai ahdistusta. Kyse on niin kutsutusta abstraktista vaarasta, jolloin ei edellytetä sitä, että teot ovat aiheuttaneet pelkoa tai ahdistusta. Se, että teot ovat omiaan aiheuttamaan vainotussa pelkoa tai ahdistusta, tarkoittaa sitä, että pelko tai ahdistus on tuollaisen menettelyn tyypillinen seuraus.

Vainoamisen tulee olla oikeudetonta. Tästä johtuen eri tekotapatunnusmerkit ovat eri asemassa, sillä esimerkiksi yhteydenotto voi olla perusteltu joissakin tapauksissa, kun taas uhkaaminen voi vain harvoin olla sitä.

Vainoaminen on asianomistajarikos, joten näissä tapauksissa rikosilmoituksen teko jää asianomistajan tehtäväksi. Koska vainoaminen on ajallisesti aina pidempiaikainen tapahtumaketju, korostuu yhteydenotto poliisin EET-ryhmään näissä tapauksissa. Laajamittaiset koulukiusaamistapaukset soveltuvat usein tämän rikosnimikkeen alle.

Toimenpiteet:

- Yhteydenotto poliisin EET-ryhmään ja pohdinta jatkotoimista
- Ilmoitus uhrin huoltajille ja keskustelu heidän kanssaan jatkotoimista (esimerkiksi halukkuus tehdä asiasta rikosilmoitus)
- Ilmoitus tekijän/tekijöiden huoltajille
- Koulun omat kurinpitotoimet (mikäli tapahtuu kouluajalla)
- Mahdolliset jatkotoimet sekä ennaltaehkäisy poliisin EET-ryhmän ja/tai muiden viranomaisten kanssa

2.12. Varkaus (rikoslaki 28:1)

Joka anastaa toisen hallusta irtainta omaisuutta, on tuomittava varkaudesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi kuudeksi kuukaudeksi.

Yritys on rangaistava.

2.13. Näpistys (rikoslaki 28:3)

Jos varkaus, huomioon ottaen anastetun omaisuuden arvo tai muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentekijä on tuomittava näpistyksestä sakkoon.

Yritys on rangaistava.

Näiden omaisuuteen kohdistuvien rikosten tunnusmerkistö on varsin selkeä. Anastamisella tarkoitetaan toisen omistaman irtaimen omaisuuden oikeudetonta ottamista, pitämistä, luovuttamista tai muunlaista hyväksikäyttöä tarkoituksella sen saaminen itselleen tai toiselle sellaiseen omistukseen, joka on pysyvää ja ulkonaiselta olemukseltaan vastaa omistusoikeutta. Sillä ei ole merkitystä, anastaako henkilö omaisuutta itselleen vai toisen lukuun. Varkauden tunnusmerkkeihin kuuluu, että tekijä toimii tahallisesti. Tämä edellyttää hänen olevan tietoinen siitä, että teon kohteena on toiselle kuuluva irtain omaisuus.

Näpistys on varkauden lievempi tekomuoto. Anastetun omaisuuden vähäinen arvo on usein perusteena sille, että teko käsitellään näpistyksenä, eikä varkautena. Toisaalta, vaikka anastetun omaisuuden arvo olisikin vähäinen, mutta jos teko muutoin ei kokonaisuutena arvostellen ole vähäinen, on kyseessä varkaus. Tällainen teko voisi olla esimerkiksi sellainen, että rikkoo myymälän ikkunan anastaakseen vähäarvoisen esineen. Edelleen, vaikka anastetun omaisuuden arvo ei olisikaan vähäinen, mutta teko itsessään kokonaisuutena arvostellen sitä on, voi kyseessä olla näpistys, eikä varkaus.

Varkaus on pääsääntöisesti virallisen syytteen alainen rikos, mutta näpistys on asianomistajarikos.

Toimenpiteet:

- Yhteydenotto poliisin EET-ryhmään ja pohdinta rikosnimikkeestä
- Mikäli kyseessä on varkaus, on koulun syytä tehdä asiasta rikosilmoitus
- Jos kyse on näpistyksestä, rikosilmoituksen teko jää asianomistajalle
- Ilmoitus kaikkien osapuolten huoltajille
- Koulun omat kurinpitotoimet (mikäli tapahtuu kouluajalla)
- Mahdolliset jatkotoimet sekä ennaltaehkäisy poliisin EET-ryhmän ja/tai muiden viranomaisten kanssa

2.14. Vahingonteko (rikoslaki 35:1)

Joka oikeudettomasti hävittää tai vahingoittaa toisen omaisuutta, on tuomittava vahingonteosta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Vahingonteossa rangaistavaa on sekä kiinteän että irtaimen omaisuuden hävittäminen tai vahingoittaminen. Oleellista on, että tekijä ymmärtää tekonsa seuraukset, jolloin hänellä on oltava tietoisuus siitä, että teon kohteena oleva esine on toisen tai yhteisessä omistuksessa sekä että teolla esine hävitetään tai sitä vahingoitetaan.

Toisen omaisuuden hävittämisen tai vahingoittamisen tulee tapahtua oikeudettomasti. Teon oikeudenvastaisuuden voisi poistaa esimerkiksi vahingonteon kohteena olevan omaisuuden omistajan antama suostumus, hätävarjelu tai pakkotila.

Koulumaailmassa vahingontekoja, erityisesti lievänä tekomuotona, tapahtuu kohtuullisen paljon. Vahingonteko on asianomistajarikos.

Toimenpiteet:

- Teon välitön keskeyttäminen (mikäli oma työturvallisuus ei vaarannu)
- Yhteydenotto poliisin EET-ryhmään ja pohdinta jatkotoimista
- Ilmoitus uhrin huoltajille ja keskustelu heidän kanssaan jatkotoimista (esimerkiksi halukkuus tehdä asiasta rikosilmoitus)
- Ilmoitus tekijän/tekijöiden huoltajille
- Koulun omat kurinpitotoimet (mikäli tapahtuu kouluajalla)
- Mahdolliset jatkotoimet sekä ennaltaehkäisy poliisin EET-ryhmän ja/tai muiden viranomaisten kanssa

2.15. Viestintäsalaisuuden loukkaus (rikoslaki 38:3)

Joka oikeudettomasti

1) avaa toiselle osoitetun kirjeen tai muun suljetun viestin taikka suojauksen murtaen hankkii tiedon sähköisesti tai muulla vastaavalla teknisellä keinolla tallennetusta, ulkopuoliselta suojatusta viestistä taikka

2) hankkii tiedon televerkossa tai tietojärjestelmässä välitettävänä olevan puhelun, sähkeen, tekstin-, kuvan- tai datasiirron taikka muun vastaavan televiestin sisällöstä taikka tällaisen viestin lähettämisestä tai vastaanottamisesta,

on tuomittava viestintäsalaisuuden loukkauksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

Pykälän sisältö on varsin selkeä, eikä sinänsä vaadi erityisiä tarkennuksia. Yksinkertaisimmillaan koulumaailmassa tällainen teko voisi toteutua, kun oppilas luvatta avaa toisen matkapuhelimen tai tietokoneen hankkien tietoa näissä laitteissa olevista viesteistä.

Nykyään matkapuhelimet vaativat kirjautumisen, joten tällaisissa tilanteissa on mahdollinen rikosnimike myös tietomurto, mikäli käytetään tiedossa oikeudettomasti olevaa käyttäjätunnusta ja/tai salasanaa. Tämän rikosnimikkeen tunnusmerkistö on alla. Kumpikin rikos (viestintäsalaisuuden loukkaus sekä tietomurto) on asianomistajarikos.

2.16. Tietomurto (rikoslaki 38:8)

Joka käyttämällä hänelle kuulumatonta käyttäjätunnusta taikka turvajärjestelyn muuten murtamalla oikeudettomasti tunkeutuu tietojärjestelmään, jossa sähköisesti tai muulla vastaavalla teknisellä keinolla käsitellään, varastoidaan tai siirretään tietoja tai dataa, taikka sellaisen järjestelmän erikseen suojattuun osaan, on tuomittava tietomurrosta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Tietomurrosta tuomitaan myös se, joka tietojärjestelmään tai sen osaan tunkeutumatta

1) teknisen erikoislaitteen avulla tai

2) muuten teknisin keinoin turvajärjestelyn ohittaen, tietojärjestelmän haavoittuvuutta hyväksi käyttäen tai muuten ilmeisen vilpillisin keinoin

oikeudettomasti ottaa selon 1 momentissa tarkoitetussa tietojärjestelmässä olevasta tiedosta tai datasta.

Yritys on rangaistava.

Tätä pykälää sovelletaan ainoastaan tekoon, josta ei ole muualla laissa säädetty ankarampaa tai yhtä ankaraa rangaistusta.

Viestintäsalaisuuden loukkauksen sekä tietomurron osalta toimenpiteet ovat seuraavat:

- Yhteydenotto poliisin EET-ryhmään ja pohdinta jatkotoimista
- Ilmoitus uhrin huoltajille ja keskustelu heidän kanssaan jatkotoimista (esimerkiksi halukkuus tehdä asiasta rikosilmoitus)
- Ilmoitus tekijän/tekijöiden huoltajille
- Koulun omat kurinpitotoimet (mikäli tapahtuu kouluajalla)

- Mahdolliset jatkotoimet sekä ennaltaehkäisy poliisin EET-ryhmän ja/tai muiden viranomaisten kanssa

2.17. Identiteettivarkaus (rikoslaki 38:9a)

Joka erehdyttääkseen kolmatta osapuolta oikeudettomasti käyttää toisen henkilötietoja, tunnistamistietoja tai muuta vastaavaa yksilöivää tietoa ja siten aiheuttaa taloudellista vahinkoa tai vähäistä suurempaa haittaa sille, jota tieto koskee, on tuomittava identiteettivarkaudesta sakkoon.

Tämän rikosnimikkeen osalta olennaista on kolmannen osapuolen erehdyttäminen nimenomaan henkilöllisyyden tai identiteetin osalta. Rangaistavuuden edellytyksenä on myös se, että henkilö toimii oikeudettomasti. Henkilö ei toimi oikeudettomasti, jos hänellä on esimerkiksi oikeus käyttää kyseessä olevaa IP-osoitetta, taikka hän käyttää nimeään, joka on myös hänen omansa. Tunnusmerkistö edellyttää toisen henkilötietojen, tunnistamistietojen tai muun vastaavan yksilöivän tiedon käyttöä. Huomionarvoista on myös se, että erehdytetty voi olla myös henkilöiden luoma tai ylläpitämä tietojärjestelmä.

Selvää kuitenkin on, ettei rikos täyty, jos toisen tietojen käyttö on niin vähäistä tai koskee kokonaisuudessa niin irrallista seikkaa tai on muuten sellaista, ettei erehtymisen vaaraa tosiasiassa ole. Erehtymisen vaaraa ei esimerkiksi ole, jos toiminta on selkeästi tunnistettavissa satiiriksi. Tunnusmerkistön täyttymisen kannalta oleellista on myös se, että kolmatta on tarkoitus erehdyttää luulemaan tietojen käyttäjää tietyksi toiseksi tai toisiksi henkilöiksi.

Lisäksi teon tulee aiheuttaa taloudellista vahinkoa tai muuta vähäistä suurempaa haittaa. Taloudellista vahinkoa voi syntyä esimerkiksi selvittelykuluina tilanteen korjaamiseksi. Vähäisiä tilanteita koskeva rajoitus koskee vain muita kuin taloudellisen vahingon tilanteita eli haittaa. Käytännössä haitta on osin päällekkäinen taloudellisen vahingon edellytyksen kanssa, mutta kattaa myös tilanteet, joissa ei olisi syntynyt suoranaista taloudellista vahinkoa. Tällaista haittaa voi syntyä esimerkiksi tilanteissa, joissa asian selvittäminen ja oikaiseminen vaatii paljon vaivannäköä tai ei onnistu lainkaan.

Haittaan liittyy myös sen suojaaminen, että henkilöllä on oikeus omissa nimissään käyttää sananvapauttaan. Tällainen tilanne saattaa olla käsillä tapauksissa esimerkiksi silloin, kun internetin sosiaaliseen mediaan on luotu valeprofiili toisen henkilötiedoilla. Joskus tällaisen profiilin poistaminen saattaa olla vaikeaa. Lisäksi tilanne saattaa edellyttää yhteydenottoja lukuisiin henkilöihin, jotka ovat kuvitelleet kommunikoivansa sen henkilön kanssa, jota identiteettitieto koskee. Identiteettivarkaus on asianomistajarikos.

Toimenpiteet:

- Yhteydenotto poliisin EET-ryhmään ja pohdinta jatkotoimista
- Ilmoitus uhrin huoltajille ja keskustelu heidän kanssaan jatkotoimista (esimerkiksi halukkuus tehdä asiasta rikosilmoitus)
- Ilmoitus tekijän/tekijöiden huoltajille
- Koulun omat kurinpitotoimet (mikäli tapahtuu kouluajalla)
- Mahdolliset jatkotoimet sekä ennaltaehkäisy poliisin EET-ryhmän ja/tai muiden viranomaisten kanssa

On huomioitava sellainen asia, että mikäli rikosasian asianomistajalla on ainoastaan korvausvaatimus, on jutun käsittely hoidettava sopimalla tai siviilioikeusteitse. Rangaistusvaatimuksen esittävät pääsääntöisesti vanhemmat mutta alaikäiselläkin on tietyissä asioissa valta ilmoittaa rangaistusvaatimuksensa itsenäisesti. Virallisen syytteen alaisen rikoksen tutkinta käynnistyy aina poliisin saatua teosta rikosilmoituksen.

3. Koulun omat toimenpiteet

Oppilaitoksilla on varsin hyvät mahdollisuudet puuttua erilaiseen häiriökäyttäytymiseen, jos vain halua ja rohkeutta riittää. Näitä mahdollisuuksia esittelen myös tässä ohjeistuksessa sivuilla 22-23. Kyseinen taulukko on keskusrikospoliisin työntekijän, vanhempi konstaapeli Timo Varpulan, laatima. Lähtökohtaisesti koululla on käytössään neljä sanktiota. Ne ovat *kasvatuskeskustelu, jälki-istunto, kirjallinen varoitus* ja *määräaikainen erottaminen*. On kuitenkin tärkeä muistaa, ettei näitä sanktioita voida käyttää, mikäli tapahtunutta tekoa ei ole kielletty koulun järjestyssäännöissä! Nämä seuraamukset voidaan antaa kolmesta syystä, jotka ovat opetuksen häiritseminen, oppilaan vilpillinen menettely ja oppilas muutoin rikkoo järjestystä.

Koulut voivat myös erilaisin opetusjärjestelyin ratkaista, tai ainakin lieventää, häiriökäyttäytymistä. Esimerkiksi seuraavia toimia on mahdollista tehdä:

- Koulu voi päättää ilman huoltajan tai oppilaan suostumusta missä luokkatilassa tai ryhmässä oppilas työskentelee milloinkin. On mahdollista, että tarvittaessa oppilas työskentelee joka tunti eri ryhmässä.
- Oppilaan lukujärjestys voidaan muuttaa tarvittaessa joka päivä, kunhan ei kosketa kokonaistuntimäärään. Kokonaistuntimäärään koskeminen vaatii erityisen tuen päätöksen ja lääkärinlausunnon.
- Joissakin tilanteissa on mahdollista laittaa hankalasti käyttäytyvä oppilas omaan päivärytmiin. Tällöin oppilas on tauolla silloin, kun muut ovat tunnilla, ja tunnilla silloin, kun muut ovat tauolla.
- Oppilaan kokonaistuntimäärän pienentäminen, mikäli se on mahdollista. Näin saadaan lisätty mahdollisia onnistumisen kokemuksia, kun koulupäivän pituus on mitoitettu oikein.

- Opetussuunnitelman tarkistaminen. Mikäli oppilaalla ei ole kykyä opiskella, niin teetetään hänellä sellaisia toimia, joista hän pitää. Se voi olla vaikka pelaaminen kännykällä. Tärkeintä on välttää jatkuvat konfliktit.
- Mikäli oppilaalla on huono impulssikontrolli, eikä hän ole sanallisesti ohjailtavissa, hänelle on syytä tehdä opetusjärjestelyitä esim. käsityöopetukseen, kotitalousopetukseen, liikunnan opetukseen sekä fysiikan ja kemian opetukseen. Oppiainetta häneltä ei voi evätä, mutta esim. työsalissa työskentely voidaan kieltää. Tällöin opetus järjestätään toisin. Käsitöitä ja muita oppiaineita voi opiskella kirjasta tai videolta. Näissä oppiaineissa tapaturmariski on korkeampi, jos annettuja ohjeita ei noudateta. On hyvä ymmärtää, että teknisentyöntilassa tapahtuva oppilaan vakava tapaturma lasketaan työtapaturmaksi. Tällöin asiaa tutkivat poliisi ja aluehallintoviraston työsuojelu. Väkivaltatilanne teknisentyöntilassa on rinnastettavissa tällaiseksi työtapaturmaksi.
- Kotiopetus: Joissakin harvinaisissa tilanteissa on mahdollista, että oppilas tekee tehtäviä kotona. Tällöin opettaja lähettää tehtävät kotiin. Väkivaltaisen oppilaan kotiin ei ole syytä mennä opettamaan, vaan mahdollinen lähiopetus järjestetään koululla turvallisesti.
- Lisäresurssien käyttö esim. koulunkäynnin avustajat, nuorisotyö, järjestöt
- Huoltaja voi olla mukana koulussa seuraamassa oppilaan koulupäivää, koska opetus on julkista. Mikäli huoltaja häiritsee opetusta, niin seuraamismahdollisuus voidaan evätä.

Myös valvontaratkaisuilla saadaan vähennettyä erilaisia konflikteja sekä häiriökäyttäytymistä:

- Oppilaan taukopaikat voidaan järjestää siten, että hänellä on reaaliaikaisesti aikuinen vierellä koko koulupäivän ajan. On mahdollista myös päättää missä oppilas viettää taukonsa, jotta häntä voidaan valvoa.
- Vartiointipalveluiden käyttäminen: Mikäli koululla on esim. koulu-uhkatilanne, niin silloin mahdollista käyttää vartiointiliikkeen vartijaa tuomaan lisää turvallisuutta. Tässä on suuria paikkakuntakohtaisia eroja. Vartija voidaan ottaa oppilaan, huoltajan tai jonkun muun ulkopuolisen tahon aiheuttaman uhkatilanteen vuoksi. Myös haastavien palaverien turvaamiseen kannattaa pohtia vartijan käyttämistä.

Lastensuojeluilmoituksen tekeminen on asia, joka usein tulee tehtäväksi, kun lapsi/nuori tekee koulussa rikoksen/rikollisen teon. Se ei kuitenkaan saa missään nimessä olla kategorinen toimenpide, vaan sen pitää aina perustua harkintaan. Lastensuojeluilmoituksen tekeminen perustuu lastensuojelulain 25 pykälän 1 momentin mukaisesti sellaiseen tietoon lapsesta, *jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä*. Näin ollen lastensuojeluilmoituksen tekeminen ei ole automaatio, vaikka lapsi tekisikin teon, jossa joku rikosnimike täyttyisi.

Lisäksi on hyvä huomioida lastensuojelulain 25 §:n määräämä velvollisuus ilmoittaa teosta poliisille silloin, kun oppilaitoksen henkilökunta on tehtävässään saanut tiedon, että lapsi on joutunut

1. rikoslain 20 luvun seksuaalirikoksena rangaistavaksi säädetyn teon uhriksi, tai

2. sellaisen rikoslain 21 luvun henkeen ja terveyteen kohdistuvan rikoksen rangaistavaksi säädetyn teon uhriksi, josta säädetty enimmäisrangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta

Koska tuo toinen kohta saattaa olla vaikeaselkoinen, totean lyhyesti, että mikäli kyseessä on *lievä pahoinpitely*, ei ilmoitusvelvollisuutta ole. Oikeus ilmoittaa asiasta on toki olemassa, mutta varsinaista velvollisuutta ei siis ole. Juuri näiden tulkintaongelmien vuoksi konsultaatio poliisilta on suotavaa, ellei ole asiasta täysin varma.

Konfliktitilanteet voi koulu viedä myös omatoimisesti sovitteluun, mikäli asiasta ei tehdä rikosilmoitusta, eivätkä koulun vaikutusmahdollisuudet ole riittäviä. Sovitteluun vienti tapahtuu Kymi-Saimaan sovittelutoimiston kautta. Sovitteluun vienti ei edellytä poliisitutkintaa tai oikeuskäsittelyä. Tietoa sovittelusta saa kymi-saimaa@sovittelu.fi linkin kautta.

Jarno Saarinen
komisario
Kaakkois-Suomen poliisilaitos
Ennalta estävä toiminta

4. Perusopetuksen puuttumiskeinot

TOIMENPIDE	KUKA MÄÄRÄÄ	KUULEMINEN/ SELVITTÄMINEN	ILMOITUKSET	KIRJAA-MINEN	MUUTOKSEN HAKU	MUUTA HUOMIOITAVAA
Kasvatuskeskustelu POL 35a§	Koulun opettaja tai rehtori	Ei kuulemista, yksilöitävä toimenpiteeseen johtava teko tai laiminlyönti	Mahdollisimman pian molemmille huoltajille, Wilma-viesti riittää	Muistio ja kirjaus Wilma-lomakkee-seen	Ei muutoksen-hakuoikeutta	Enintään kaksi tuntia, osissa tai kerrallaan, tarvittaessa huoltaja mukaan
Työn teettäminen POL 35§	Koulun opettaja tai rehtori	Tekijästä pitää olla täysi varmuus, teko tehty tahallaan tai huolimattomuudell a, puhdistus tai uudelleen järjestäminen pitää kohdistua samaan esineeseen tai tilaan missä teko on tehty.	Ilmoitus huoltajalle, Wilma-viesti riittää	Ei tarvitse kirjata	Ei muutoksen-hakuoikeutta	Voi määrätä kasvatuksellisista syistä oppilaan puhdistamaan tai uudelleen järjestämään. Tulee suorittaa valvotusti, eikä tehtävä saa olla vaarallinen tai liian raskas. Saa kestää enintään kaksi tuntia. Ei voi suorittamisen vuoksi jäädä pois opetuksesta. Voidaan suorittaa oppilaan työpäivän ulkopuolella. Tehtävän suorittaminen tulee ottaa huomioon päätettäessä rangaistusta.
Jälki-istunto POL 36:1§	Oppilaan opettaja	Yksilöitävä toimenpiteeseen johtava teko tai laiminlyönti. **Kuultava oppilasta** ja hankittava muu tarpeellinen selvitys	Ilmoitus huoltajalle - Wilma riittää	Kirjaus Wilma-lomakkee-seen tai muu vastaava	Ei muutoksen-hakuoikeutta	Jälki-istunnossa voidaan teettää kirjallisia tai suullisia tehtäviä, harjoituksia ja tehtäviä, joiden tulee olla kasvatusta, opetusta ja kehitystä tukevia, oikeassa suhteessa oppilaan tekoon tai laiminlyöntiin sekä ikä ja kehitystaso huomioon ottaen oppilaalle sopivia. Oppilas voidaan myös velvoittaa istumaan hiljaa jälki-istunnon ajan
Kirjallinen varoitus POL 36:1§	Rehtori	Yksilöitävä toimenpiteeseen johtava teko tai laiminlyönti. **Kuultava oppilasta** ja hankittava muu tarpeellinen selvitys. **Huoltajalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi**	Päätös annettava tiedoksi huoltajalle	Rehtori tekee kirjallisen päätöksen	Päätöksestä on valitusoikeus hallinto-oikeuteen 14 päivän kuluessa tiedoksi-saannista	Tarjottava riittävä oppilashuolto. Kuulemistilaisuudessa käyty keskustelu ei ole kasvatuskeskustelu.
Määräaikainen erottaminen POL 36:1§	Yksityis-asioiden jaosto	Yksilöitävä toimenpiteeseen johtava teko tai laiminlyönti. **Kuultava oppilasta** ja hankittava muu tarpeellinen selvitys. **Huoltajalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi**	Päätös annettava tiedoksi huoltajalle, ilmoitus sosiaali-viranomaiselle	Toimielin tekee kirjallisen päätöksen	Päätöksestä on valitusoikeus hallinto-oikeuteen 14 päivän kuluessa tiedoksi-saannista	Tarjottava riittävä oppilashuolto, opetusjärjestelyt.
Opetuksen epääminen jäljellä olevaksi päiväksi POL 36:3§	Rehtori	Ei kuulemista	Ilmoitus huoltajalle, ensisijaisesti	Wilma-lomake tai muu	Ei muutoksen-hakuoikeutta	Tarjottava riittävä oppilashuolto, valvontavastuu

			puhelimella, ilmoitus sosiaali-viranomaiselle	vastaava		
Laiminlyötyjen kotitehtävien teettäminen koulupäivän jälkeen POL 36:4§	Oppilaan opettaja	Ei kuulemista	Ilmoitus huoltajalle, Wilma-viesti riittää	Wilma-lomake tai muu vastaava	Ei muutoksen-hakuoikeutta	Enintään tunti kerrallaan, valvontavastuu
Häiritsevän ja turvallisuutta vaarantavan oppilaan poistaminen luokkahuoneesta tai muusta opetustilasta POL 36b§	Oppilaan opettaja		Ilmoitus huoltajalle, Wilma-viesti riittää	Wilma-lomake tai muu vastaava	Ei muutoksen-hakuoikeutta	Annettava poistumismääräys muodossa, jonka oppilas ymmärtää. Mikäli oppilas ei noudata määräystä, ja vastarintaa tekemällä koettaa välttää poistamisen, rehtori tai opettaja voi käyttää tarpeellisia voimakeinoja (ei voimankäyttövälineitä).
Häiritsevän ja turvallisuutta vaarantavan oppilaan poistaminen koulun järjestämästä tilaisuudesta POL 36b§	Opettaja tai rehtori		Ilmoitus huoltajalle, Wilma-viesti riittää	Wilma-lomake tai muu vastaava	Ei muutoksen-hakuoikeutta	Annettava poistumismääräys muodossa, jonka oppilas ymmärtää. Mikäli oppilas ei noudata määräystä, ja vastarintaa tekemällä koettaa välttää poistamisen, rehtori tai opettaja voi käyttää tarpeellisia voimakeinoja (ei voimankäyttövälineitä).
Oikeus ottaa haltuun esineitä tai aineita POL 36d§	Koulun opettaja ja rehtori	Hallussapidon oltava ilmeistä	Mahdollisimman pian molemmille huoltajille, Wilma-viesti riittää	Wilma-lomake tai muu vastaava	Ei muutoksen-hakuoikeutta	Mikäli oppilas ei luovuta esinettä tai ainetta ja tekee vastarintaa, on esine mahdollista ottaa haltuun **kokonaisarvostelu huomioiden välttämättömiä** voimakeinoja käyttäen.
Oikeus tarkastaa oppilaan tavarat POL 36e§	Koulun opettaja ja rehtori	Hallussapidon on oltava ilmeistä, oppilaalle on annettava mahdollisuus näyttää itse tavaransa	Ilmoitettava toimenpiteen syy. Ilmoitus mahdollisimman pian molemmille huoltajille - Wilma riittää	Wilma-lomake tai muu vastaava	Ei muutoksen-hakuoikeutta	Jos ei luotettavasti osoita, että hallussa ei ole mitään, voidaan tarkistaa. **Oppilaalla tarjottava mahdollisuus pyytää haluamansa täysi-ikäinen aikuinen paikalle**. Tarkastuksessa sukupuolisääntö pois lukien kiireellinen tilanne. Paikalla pitää olla vähintään kaksi koulun henkilökuntaan kuuluvaa. Noudatettava olosuhteiden edellyttämää hienotunteisuutta. Ei voida käyttää voimakeinoja.

5. Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen EET-ryhmän yhteystiedot

Ryhmän sähköposti
ennaltaestava.kaakkois-suomi@poliisi.fi

Ryhmänjohtaja
ylikonstaapeli Sanna Lautamatti
puh. 0295 435 612, sanna.lautamatti@poliisi.fi

Etelä-Karjala
vanhempi konstaapeli Kati Matinlauri
puh. 0295 436 942, kati.matinlauri@poliisi.fi
vanhempi konstaapeli Joni Mukala
puh. 0295 437 197, joni.mukala@poliisi.fi

Etelä-Kymenlaakso
vanhempi konstaapeli Sami Grönholm
puh. 0295 435 868, sami.gronholm@poliisi.fi
vanhempi konstaapeli Kati Rokka
puh. 0295 435 804, kati.rokka@poliisi.fi

Pohjois-Kymenlaakso
vanhempi konstaapeli Janne Kyrönviita
puh. 0295 435 725, janne.kyronviita@poliisi.fi
vanhempi konstaapeli Matti Manninen
puh. 0295 435 474, matti.manninen@poliisi.fi

Ryhmän päällystövastaava
komisario Jarno Saarinen
puh. 0295 435 572, jarno.saarinen@poliisi.fi